

Handlingsprogram 2018–2021

Foto: Vegard Giskehaug

Innhold

Handlingsprogram 2018–2021..... 3

Satsingsområde 1:
Kunnskapsbasert og systematisk folkehelsearbeid 4

Satsingsområde 2:
Helsefremmende oppvekst (0–18 år)..... 6

Satsingsområde 3:
Helsefremmende voksenliv (18–70 år) 9

Satsingsområde 4:
Samfunnsutvikling for en aktiv alderdom (70+ år) 11

Handlingsprogram 2018–2021

Som del av regional plan krever plan- og bygningsloven at det samtidig skal utarbeides et handlingsprogram for gjennomføring av planen. Behovet for rullering skal vurderes årlig.

Her presenteres det fireårige handlingsprogrammet med konkrete tiltak til strategiene for hvert av satsingsområdene i «Regional plan for folkehelse i Telemark 2018-2030». Tiltakene skal møte fylkets største folkehelseutfordringer. I tillegg til fylkeskommunens egne tiltak gjøres det rede for oppgaver hos andre viktige folkehelseaktører i fylket som kan bidra til økt måloppnåelse.

Hovedmålet; *å fremme sosial og økonomisk likhet i helse og å sikre inkludering og forhindre utenforskap*, er gjennomgående for de fire satsingsområdene. Det samme gjelder samordning og koordinering av folkehelsearbeidet mellom ulike aktører i fylket.

Folkehelse i alt vi gjør!

Ifølge folkehelseloven §20 skal fylkeskommunen fremme folkehelse innen de oppgaver og med de virkemidler som er tillagt fylkeskommunen. Fylkeskommunen har ulike

roller, både som demokratisk arena, myndighetsutøver, tjenesteprodusent og regional samfunnsutvikler. Fylkeskommunens direkte innflytelse på folkehelsen er særlig knyttet til rollen som tjenesteprodusent på områder som videregående opplæring, tannhelse, samferdsel, kultur, eget folkehelsearbeid og egen ressursforvaltning.

Ettersom den regionale planen for folkehelse har en prioritering av satsingsområder med utvalgte strategier, vil tiltakene i handlingsprogrammet reflektere dette. Fylkeskommunen har imidlertid mange *andre* oppgaver som fremmer helse og som bidrar til en bedre fordeling av helse i befolkningen. Disse omtales ikke i dette handlingsprogrammet.

Eksempler på dette er:

- kultur og kulturformidling
- forvaltning av ulike opplæringsoppgaver
- trafiksikkerhetsarbeid
- tiltak for å fremme sykling, gåing og økt bruk av kollektivtransport
- tilrettelegging for universell utforming
- vannforvaltning

- planveiledning
- helsefremmende og forebyggende tannhelsearbeid
- forvaltning av spillemidler
- sikring, tilrettelegging og utvikling av friluftsområder for allmenheten
- tilrettelegging for sosiale møteplasser for eksempel gjennom stedsutvikling, utvikling av bibliotekene i fylket eller tilrettelegging av kulturminner for publikum

Dette er oppgaver som omtales [i andre regionale planer](#) eller i fylkeskommunens ulike [vedtatte strategier](#). Eksempler på slike planer er Regional plan for oppvekst og kompetanse for Telemark 2016-2020, fylkets areal- og transportplaner, regional klimaplan, kystsoneplan og regionale vannforvaltningsplaner. Eksempler på strategier er blant annet Strategi for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet 2016-2020 og Strategi for kultur og kulturarv.

Satsingsområde 1:

Kunnskapsbasert og systematisk folkehelsearbeid

Mål: Legge til rette for at alle kommuner i Telemark har et systematisk og langsiktig folkehelsearbeid, jf. folkehelseloven

Strategi	Tiltak	Ansvarlig og eventuelle samarbeidspartner(e)	Tidsplan	Finansiering
Øke kommunenes kapasitet og kompetanse til å drive et systematisk og langsiktig folkehelsearbeid	Understøtte kommunenes folkehelsearbeid gjennom veiledning og tilrettelegging av folkehelsestatistikk	Telemark fylkeskommune team folkehelse, idrett og friluftsliv	Planperioden	Driftsbudsjett
	Inkludere satsinger og tiltak som omtales i regional plan for folkehelse i samarbeidsavtaler mellom kommune og fylkeskommune	Telemark fylkeskommune og kommunene	Planperioden	
	Iverksette «Program for folkehelsearbeid i kommunene» ¹	Telemark fylkeskommune og kommunene	2018	Driftsbudsjett evt. statlige midler
Framskaffe og tilrettelegge kunnskap og data om folkehelse på lokalt nivå	Gjennomføre og følge opp levekårsundersøkelsen «Ung i Telemark 2018»	Telemark fylkeskommune, KoRus-sør, Høgskolen i Sørøst-Norge, kommunene i Telemark, NOVA, Telemark ungdomsråd og Elevorganisasjonen	Gjennomføring vår 2018, oppfølging 2018-2019	Undersøkelsen er finansiert over statsbudsjettet
	Gjennomføre en til to samlinger hvert halvår i folkehelsenettverket for kompetanse- og erfaringsoverføring og felles satsinger	Telemark fylkeskommune	2 samlinger vår, 1 samling høst hvert år	Driftsbudsjett

¹ «Program for folkehelsearbeid i kommunene» er en nasjonal satsing. Målet med programmet er å bidra til en langsiktig styrking av kommunenes arbeid med befolkningens helse, med særlig fokus på psykisk helse og rusforebygging. Barn og unge er prioritert målgruppe.

Strategi	Tiltak	Ansvarlig og eventuelle samarbeidspartner(e)	Tidsplan	Finansiering
Økt samarbeid på tvers av kunnskapsmiljøer	Delta i arbeidet med å etablere nasjonalt kompetansesenter for miljømedisin i Grenland	Telemark fylkeskommune avd. regional utvikling, Sykehuset Telemark og Vekst i Grenland	Planperioden	Fylkeskommunens deltakelse i prosjektarbeidet dekkes over driftsbudsjettet
	Forelesninger innen folkehelse på lærerutdanningen	Telemark fylkeskommune team folkehelse, idrett og friluftsliv og HSN	Planperioden	Driftsbudsjett
	Samarbeid om masteroppgaver med tema «Ung i Telemark»	Telemark fylkeskommune team folkehelse, idrett og friluftsliv og HSN	Planperioden	Driftsbudsjett
Økt kunnskap og kompetanse om evaluering av folkehelsearbeidet	Fagdag om evaluering innen folkehelse	Telemark fylkeskommune team folkehelse	Høst 2018	Driftsbudsjett

Tiltak hos andre aktører som kan bygge opp under strategiene:

Kommunene

- Definere folkehelseutfordringer i kommunen, og bruke disse som grunnlag for prioriteringer og beslutninger i forbindelse med planlegging og utforming av strategier og tiltak i folkehelsearbeidet
- Samordne folkehelsearbeidet lokalt

Kunnskapsmiljøer som HSN, KoRus-Sør og Sykehuset Telemark Helseforetaket

- Innrette forskningsprosjekter og liknende slik at de blir mer relevante på lokalt nivå og drive mer praksisnær forskning
- Bryte ned kunnskap og data til mindre geografiske enheter

Fylkesmannen

- Drive veiledning og tilsyn på folkehelsearbeidet i kommune og fylkeskommune

Satsingsområde 2: Helsefremmende oppvekst (0–18 år)

Mål: Fremme sosial og økonomisk likhet i fysisk og psykisk helse blant barn og unge

Strategi	Tiltak	Ansvarlig og eventuelle samarbeidspartner(e)	Tidsplan	Finansiering
Øke fysisk aktivitet, sikre sunne og inkluderende måltider og et trygt og godt psykososialt miljø i barnehage og skole	Utvide prosjektet «Liv og røre» ² med ytterlige fire kommuner i 2018. Videreutvikle og evaluere prosjektet i de tre kommunene som allerede er med.	Telemark fylkeskommune, Høgskolen i Sørøst-Norge og utvalgte kommuner, Den Norske Turistforening Telemark og Telemark Idrettskrets	2018-2019	Driftsbudsjett Telemark fylkeskommune og midler fra Sparebankstiftelsen Sparebanken Sør. Økt satsing vil kreve økte ressurser, blant annet i form av eksterne tilskudd
	Gjennomføre kompetansehevende kurs for kantineansatte i videregående skole gjennom kantinerings med mer.	Telemark fylkeskommune, avd. videregående opplæring og team folkehelse, idrett og friluftsliv	2018-2019	Driftsbudsjett
	Iverksette «Program for folkehelsearbeid i kommunene».	Telemark fylkeskommune og kommunene	2018	Driftsbudsjett evt. statlige midler
	Inkludere anbefalinger fra TannBarn ³ i informasjonsmaterieill rettet mot barn i grunnskole og barnehage.	Telemark fylkeskommune v/ tannhelsetjenesten	2018-2019	Innenfor driftsbudsjettet til fylkeskommunens tannhelsetjeneste
	Arrangere seminar om ny rammeplan for barnehagene med fokus på friluftsliv, fysisk aktivitet og kosthold.	Telemark fylkeskommune, DNT Telemark, Fylkesmannen i Telemark	2018-2019	Driftsbudsjett

² Målet med prosjektet «Liv og røre» er en times daglig fysisk aktivitet i skolen, sunne og inkluderende måltider og et godt psykososialt miljø.

³ Anbefalinger fra Helsedirektoratet

Strategi	Tiltak	Ansvarlig og eventuelle samarbeidspartner(e)	Tidsplan	Finansiering
Øke innsatsen for barn og unges psykiske helse	Iverksette «Program for folkehelsearbeid i kommunene».	Telemark fylkeskommune og kommunene	2018	Driftsbudsjett evt. statlige midler
	Utarbeide oversikt over anbefalte kunnskapsbaserte tiltak for barnehager, skoler og helsestasjoner som møter folkehelseutfordringene i Telemark.	Telemark fylkeskommune og arbeidsgruppe helsefremmende oppvekst	Vår 2018	Driftsbudsjett
	Alle de videregående skolene i Telemark har ett forebyggende program for psykisk helse.	Telemark fylkeskommune, avd. videregående opplæring, skolehelsetjenesten	2018-	Driftsbudsjett
Øke bruken av foreldrestyrkende tiltak i regi av jordmor-, helsestasjons-, skole- og tannhelsetjenesten	Arrangere seminar/ kurs om foreldreveiledningsprogram og andre foreldrestøttende tiltak.	Telemark fylkeskommune og Fylkesmannen i Telemark	2018–2019	Driftsbudsjett
	Iverksette «Program for folkehelsearbeid i kommunene».	Telemark fylkeskommune og kommunene	2018	Driftsbudsjett evt. statlige midler
	Tilbud til alle barnehager om at tannpleier deltar på foreldremøter for å spre tannhelserelatert informasjon.	Telemark fylkeskommune tannhelsetjenesten	2018–2019	Driftsbudsjett
Etablere/videreutvikle gode tverrfaglige samarbeidsrutiner og god informasjonsflyt mellom de instansene som yter tjenester til barn og unge	Inngå samarbeidsavtale mellom skole, skolehelsetjenesten og tannhelsetjenesten for prosjektkommunene i Liv og røre prosjektet.	Telemark fylkeskommune og kommunene som er med i Liv og røre	2018-2019	Driftsbudsjett
Sikre gode fritids-, natur-, friluft- og nærmiljøarenaer	Videreføre og følge opp partnerskapsavtaler.	Telemark fylkeskommune, Telemark Røde Kors, Den Norske Turistforening Telemark og Telemark Idrettskrets, kommunene	2018-2019	Driftsbudsjett

Tiltak hos andre aktører som kan bygge opp under strategiene:

Fylkesmannen

- Bidra til at kommunene tar i bruk «Liv og røre i Telemark»
- Arrangere seminar/kurs om foreldreveiledningsprogram og andre foreldrestøttende tiltak i samarbeid med Telemark fylkeskommune
- Videreutvikle allerede etablerte fora og samarbeidsarenaer mellom de ulike skolenivåene for å sikre gode overganger og informasjonsflyt (blant annet Kvalitetsforum).
- Tilsynsansvar- tilrettelagt undervisning for alle

Kommunene

- Implementere «Liv og røre i Telemark» i egen kommune i løpet av planperioden
- Jobbe aktivt for at skoler bruker dialogorienterte og evidensbaserte program for psykisk helse i skolen
- Bygge kompetanse hos barnehagenes og skolens personale om hvorfor det er viktig med variert fysisk aktivitet og sunne og inkluderende måltider for barn og om hvordan de kan legge til rette for dette i hverdagen.
- Etablere tilgjengelige støtteordninger for barn fra vanskeligstilte familier, slik at de får muligheten til å delta på kultur- og fritidsaktiviteter

- Ta i bruk dialogorienterte og evidensbaserte foreldreveiledningsprogram (jordmor-, helsestasjons-, skole- og tannhelsetjenesten)
- Ta i bruk og videreutvikle BTI-modellen (Bedre Tverrfaglig Innsats) eller tilsvarende modeller-samarbeid med KoRus-Sør
- Delta i nasjonalt «Program for folkehelsearbeid i kommunene»
- Arbeide rusforebyggende, blant annet gjennom samarbeid mellom kommune, politi og utelivsbransje
- Arbeide mot vold i nære relasjoner, mobbing og utenforskap

Frivilligheten

- Gjennomføre AktivSkole365 Idrettskretsen
- Gjennomføre kurset «Fagene flytter ut» Turistforeningen
- Bidrar inn i prosjektet Helsefremmende barnehager (Telemark Røde Kors) og Liv og røre (Den Norske Turistforening Telemark og Telemark Idrettskrets)

KoRus-Sør

- Gjennomføre rusforebyggende programmer rettet mot barn og unge, eks. «Kjærlighet og grenser», «Trygg russefeiring» og «Tidlig inn»

NAV

- «NAV i skolen» - tiltak for å bidra til økt gjennomføring av videregående opplæring
- Bidra med inntektssikring for personer utenfor arbeidslivet, med særlig fokus på barnefamiliers behov

Satsingsområde 3:

Helsefremmende voksenliv (18–70 år)

Mål: Øke andelen voksne som er i utdanning eller arbeid

Strategi	Tiltak	Ansvarlig og eventuelle samarbeidspartner(e)	Tidsplan	Finansiering
Sikre et mer forpliktende samarbeid mellom statlige aktører, fylkeskommunen og arbeidslivet om målretting av tiltak for arbeidspraksis og arbeid til unge	Operasjonalisere og målrette partnerskaps-avtalen mellom Telemark fylkeskommune og NAV Telemark – helsefremmende og inkluderende arbeidsliv	Telemark fylkeskommune ved folkehelse NAV Telemark, Arbeid og helse	2018-2019	Driftsbudsjett
Øke andelen voksne som får tilbud om yrkes- og studiekompetanse	Gi en fleksibel opplæring tilpasset den enkeltes behov	Telemark fylkeskommune Avd. Videregående opplæring	2018-2019	Driftsbudsjett
Øke tilgangen og kvaliteten på livslang karriereveiledning for voksne	Utvide tilbudet og samarbeidet om karriereveiledning	Telemark fylkeskommune, Karrieresenteret	2018-2019	Driftsbudsjett
	Sikre at dette tilbudet er et lavterskeltilbud og gratis for alle	Telemark fylkeskommune, Karrieresenteret	2018-2019	Driftsbudsjett
Utvide normalitetsbegrepet og arbeide for økt toleranse for mangfold	Arrangere folkehelsekonferanse om psykisk helse i et folkehelseperspektiv	Telemark fylkeskommune	2018	Driftsbudsjett

Strategi	Tiltak	Ansvarlig og eventuelle samarbeidspartner(e)	Tidsplan	Finansiering
Øke kunnskapen om psykisk helse og rusvaner blant studenter	Vurdere utarbeidelse av rapport «Student- data i Telemark»	Telemark fylkeskommune, KoRus-Sør og HSN	2018-2019	Driftsbudsjett
Øke antall sosiale møteplasser og mangfoldet i tiltak til personer som står utenfor utdanning og arbeidsliv	Arbeide med tiltaksutvikling i planperioden	Telemark fylkeskommune, kommunene, frivillige organisasjoner, NAV m.fl.	2018-2019	Driftsbudsjett

Tiltak hos andre aktører som kan bygge opp under strategiene:

Kommunene

- Etablere tilstrekkelige læreplasser for personer under utdanning
- Sikre tilstrekkelige ressurser til og følge opp samarbeid om voksenopplæring
- Ivareta folkehelseperspektivet i forhold til dem som står utenfor utdannings- og arbeidsliv
- Legge til rette for systematisk samarbeid med frivillig/ideell sektor om blant annet inkluderende møteplasser og aktivitetstilbud
- Bidra med kunnskaps- og erfaringsdeling i regionale nettverk
- Arbeide rusforebyggende, blant annet gjennom samarbeid mellom kommune, politi og utelivsbransje
- Arbeide mot vold i nære relasjoner, mobbing og utenforskap
- Legge til rette for tilpassede, inkluderende og helsefremmende arbeidsplasser, og trygge og sikre arbeidsmiljø

KoRus-Sør

- Gjennomføre rusforebyggende arbeid blant studenter og i arbeidslivet gjennom nettverk med studentsamskipnaden og nettverk for arbeidsliv og rus (Alornettverk)
- Bistå kommuner, politi og salgs- og skjenkenæring med faglig veiledning, verktøy, nettverk og kurstilbud om ansvarlig alkoholhåndtering

NAV

- Ha lavterskeltilbud til ungdom med hensikt å bidra til gjennomføring av skolegang og arbeidstilrettelegging, gjennom blant annet etablering av Talenthus⁴
- «NAV i skolen» - tiltak for å bidra til økt gjennomføring av videregående opplæring
- Arbeide med inkluderingskompetanse
- Arbeide med jobbmestring; forebygging av psykiske plager gjennom prosjekt «dialogsenter»- et samarbeid mellom NAV og kommune

- Delfinansierer arbeidstiltak til uføre i samarbeid med kommunene

FM

- Drive veiledning og tilsyn med at kommunene følger opp lokalt folkehelsearbeid og utdanningsoppgaver

Næringslivet/private aktører

- Legge til rette for tilpassede, inkluderende og helsefremmende arbeidsplasser, og trygge og sikre arbeidsmiljø
- Etablere tilstrekkelige læreplasser for personer under utdanning

Frivilligheten:

- Bidra til å skape arenaer og møteplasser

⁴ Som et ledd i den arbeidsrettede ungdomssatsingen, utover NAV-kontorenes ordinære innsats

Satsingsområde 4:

Samfunnsutvikling for en aktiv alderdom (70+ år)

Mål: Flere aktive og friske leveår

Strategi	Tiltak	Ansvarlig og eventuelle samarbeidspartner(e)	Tidsplan	Finansiering
Samordne og koordinere ressurser og tiltak mellom privat, frivillig og offentlig sektor	Arrangere fagseminar for folkehelsenettverket m.fl. med tema: tiltak i ATP og stedsutviklingsarbeid i et folkehelseperspektiv	Telemark fylkeskommune, Trygg Trafikk, Forum for frivillighet og folkehelse, Telemark fylkeskommunale Eldreråd, private entre-prenører, Statens vegvesen m.fl.	Vår 2019	Driftsbudsjett
	Arrangere en frivillighetskonferanse med fokus på blant annet samarbeid	Telemark fylkeskommune, Forum for frivillighet og folkehelse	15.–16. mars 2018 og 11. april 2018	Driftsbudsjett
	Utvide antall partnerskapsavtaler mellom fylkeskommunen og frivillige organisasjoner med to nye avtaler som særlig sikrer rekruttering av og sosiale tiltak for eldre	Telemark fylkeskommune, frivillige/ ideelle organisasjoner	Fremme sak i løpet av 2018 om finansiering av to nye avtaler for budsjettåret 2019 -	Kan muliggjøres gjennom omdisponering av poster/ ordninger innenfor eget budsjett, ev. ekstrabevilgning
	Møter med kommunene med sikte på at alle kommuner i løpet av første fireårsperiode skal ha utarbeidet egne frivillighetsplaner	Telemark fylkeskommune, kommunene, Forum for frivillighet og folkehelse, Frivillighet Norge	2018-2021	Driftsbudsjett

Strategi	Tiltak	Ansvarlig og eventuelle samarbeidspartner(e)	Tidsplan	Finansiering
Mobilisere eldre som aktive i eget liv	Forbedre interne rutiner for dialog og samarbeid med Telemark fylkeskommunale eldreråd	Telemark fylkeskommune, Telemark fylkeskommunale eldreråd	2018	Driftsbudsjett
	Delta på de årlige samlingene for eldrerådene i kommunene for informasjonsutveksling og brukerdialog	Telemark fylkeskommune og Telemark fylkeskommunale eldreråd	To ganger pr år	Driftsbudsjett
	Prioritere tiltak som bidrar til aktivisering, inkludering og rekruttering av eldre ved fordeling av tilskuddsmidler til frivillig folkehelsearbeid	Telemark fylkeskommune team folkehelse, idrett og friluftsliv	Søknadsfrist 15. januar og 30. juni hvert år	Driftsbudsjett
Bidra til innovasjon av teknologi og tjenester rettet mot eldre	Lage særnummer av nyhetsbrev til kommunene/ folkehelsenettverket om innovasjon av tjenester og velferdsteknologi ⁵	Telemark fylkeskommune, Telemark fylkes eldreråd, Fylkesmannen i Telemark	2018	Driftsbudsjett
	Fagseminar om velferdsteknologi	Telemark fylkeskommune, Telemark fylkes eldreråd, Fylkesmannen i Telemark	2019	Driftsbudsjett
Stimulere til stedsutvikling og nye boformer som tilrettelegger for generasjonsmøter, inkludering, aktivitet og sosiale møteplasser	Ha økonomiske støtteordninger til helsefremmende tiltak, eks.: «Fortetting med kvalitet» ⁶ , og «Sentrumsnære turveger i Telemark – universell utforming»	Telemark fylkeskommune, (avd. areal og transport), kommunene og staten	Løpende, 2018-2021	Driftsbudsjett og formidling av statlige midler. Økt satsing vil kreve økte bevilgninger

⁵ <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/28-millioner-til-velferdsteknologi-i-kom/id745681/>

⁶ Prosjektet skal bidra til gode nærmiljøer og møteplasser, og kortere avstander som stimulerer til gange og sykling

Strategi	Tiltak	Ansvarlig og eventuelle samarbeidspartner(e)	Tidsplan	Finansiering
Forts.: Stimulere til stedsutvikling og nye boformer som tilrettelegger for generasjonsmøter, inkludering, aktivitet og sosiale møteplasser	Fagdag for kommunene/ politikere m.fl. med tema: Stedsutvikling og nye boformer i et folkehelseperspektiv	Telemark fylkeskommune, kommunene, Trygg Trafikk, Telemark fylkes Eldreråd, private entreprenører	2019	Driftsbudsjett

Tiltak hos andre aktører som kan bygge opp under strategiene:

Kommunene

- Involvere eldre i saker som berører dem, gjennom blant annet kommunens eldreråd
- Bidra til framtdsrettede bomiljøer og stedsutviklingstiltak som fanger opp de behov og forventninger eldre har, med tanke på tilgjengelighet, lavterskel fellesarealer og hverdagens møteplasser. Møteplassene bør også være tilrettelagt for generasjonsmøter.
- Tilrettelegge arbeidssituasjonen slik at eldre som ønsker det kan bruke sin arbeidskraft innenfor de rammer loven gir
- Tilby kompetansehevende tiltak for eldre arbeidstakere der det er nødvendig for å stå i arbeid lenger
- Dreie fokus mot helsefremmende tiltak, fra behandlende tiltak
- Sikre involvering og brukermedvirkning i planlegging og utarbeidelse av tiltak som retter seg mot eldre

- Samarbeide med privat sektor om utvikling av velferdsteknologi (produkter som kan gi eldre økt mestring og selvstendighet)
- Arbeide mot vold i nære relasjoner, mobbing og utenforskap

Fylkesmannen

- Veilede og gi råd til kommunene ved oppfølging av statlig politikk, for eksempel Regjeringens strategi for et aldrende samfunn «Flere år- flere muligheter», føre tilsyn
- Gjennom planuttalelser og annen rådgiving bidra til trygge nærmiljøer og lokalsamfunn, som legger til rette for deltakelse, nær friluftsliv og annen aktivitet

Frivilligheten/ ideelle organisasjoner

- Ha en aktiv rekrutteringsstrategi for å involvere flere eldre som ressurs|

- Interessegrupper for eldre, og eldreråd, kan forsterke sitt friskfokus
- Prioritere tiltak som kan skape mestringsopplevelser, fellesskapsfølelse og tilhørighet for eldre deltakere

Private aktører

- Tilrettelegge arbeidssituasjonen slik at eldre som ønsker det kan bruke sin arbeidskraft innenfor de rammer loven gir
- Tilby kompetansehevende tiltak for eldre arbeidstakere der det er nødvendig for å stå i arbeid lenger
- Samarbeide med offentlig sektor om utvikling av velferdsteknologi (produkter som kan gi eldre økt mestring og selvstendighet)

Forsknings- og kompetansemiljøer

- Bidra med forskning om aldring og framtidens eldre sine behov

Telemark fylkeskommune

www.telemark.no/folkehelse

www.facebook.com/telemarkfylke

Postadresse:

Postboks 2844

3702 Skien

Besøksadresse:

Fylkesbakken 10

3715 Skien

Sentralbord:

35 91 70 00